

At bevare den gode historie

Arkæologiske genstande mister ofte den gode historie mellem udgravning og udstilling. I de nye udstillingslokaler vil Moesgård Museum derfor udfordre det traditionelle udstillingskoncept. Med fokus på menneskene og det levede liv bag de udstillede genstande, vil museet skabe rum for identifikation og indlevelse for de besøgende.

Moesgårds nye museumsbygning åbner for publikum i efteråret 2014. Den 15.000 m² store bygning, skabt af Henning Larsen Architects, giver museet de bedste publikumsfaciliteter og unikke rammer for formidling af livslange forskningsprojekter, udgravninger og etnografiske ekspeditioner. Vilkaerne er optimale for et internationalt museum med et bredere indhold i udstillingerne og en ny tilgang til formidlingen. Med et godt 2600 m² stort udstillingslokale til oldtid og middelalder, og med en loftshøjde mellem 5,4-11,5 m, er der optimale muligheder for at udfolde et arkitektonisk udstillingslandskab i flere niveauer, og hvor historien dikterer arkitekturen. Desuden åbner museet med et udstillingsområde på 450 m² til etnografi, 1000 m² til skiftende særudstillinger og 100 m² til Moesgårds studerendes semesteropgaver i formidling og udstilling.

En fornemmelse af levet liv

Som arkæolog med særlig interesse for minutiøse iagttagelser af jordlagenes skiftende farver og sammensætning, registrering og tolkning af alt det, der i dag ligger skjult under jordoverfladen, udvikler man en særlig sans for at skabe sammenhænge med udgangspunkt i et fragmentarisk materiale. Det er arkæologens rolle at verificere en forhistorisk virkelighed ud fra udforskningen af genstandene og deres fundomstændigheder. De levn, man iagttager, udgraver og indsamler, får gennem arkæologernes blik og tolkninger liv ude i arbejdsmarken. I landskabet, i de sammenhænge, hvor sporene og genstandene dukker op af jorden, får de en stemme i en stor og levende fortælling. Det er indlysende for os gravende arkæologer. Vi kan tolke vores iagttagelser og fund, og vi kan se fortiden rejse sig af jorden, og den lever for vores indre blik. Ude mellem spraglede jordlag i tolkede mønstre, plastposer med snavsede fund, der lige har genset dagens lys, og begejstrede feltarkæologer på jagt efter det levede oldtidsliv, smitter begejstringen, og formidlingen har

kronede dage. Det er ingen sag at vække og fastholde interessen hos tre generationer af besøgende på kanten af en udgravning, hvor arkæologerne giver deres bud på løsning af fortidens gåder. Selv en sammenrustet fiskekrog eller et knivblad, der til forveksling ligner vore dages, kan efter årtusinder give forestillinger om forfædrenes liv på bopladsen i landskabet lige her og ved den kyst, hvor vi selv i dag fisker torsk og fladfisk. Genstandene får liv og historie, der hvor livet blev levet, og dér kan vi identificere os med fortidens mennesker. Himlen, havet, fuglenes sang var der også dengang. Kærligheden og lykken, kulden frygten og sulten var der også, og vi kan mærke menneskene.

Museets besøgende har naturligt nok også forventninger til, at vi museumsfolk formår at fortælle historien om disse mennesker, genstande og kulturer på en vedkommende og tidssvarende måde inde på museet – og heri ligger udfordringen.

Dilemmaet med museumsgenstande

Inde på museet gør vi status. Lister fund og jordlag op i sirlige kolonner, renser og nummererer potteskår og fiskekroge og spindehjul, og vi giver dem en plads i den kronologiske orden og siden i museets magasiner. Stedets ånd og historien ligger stadig ude i landskabet og i erindringen om et besøg ved en arkæologisk udgravning.

Det er svært at fastholde genstandenes historier i deres efterliv inde på museet. Vi optages af deres typologi og kronologi og ønsket om at sætte dem ind i en kulturhistorisk sammenhæng. Vi ser os ofte ikke sat i verden for at fortælle menneskenes historie, den banale historie om mennesker som os selv til forskellige tider under vekslende kulturelle og landskabelige forhold. Derfor bliver vores udstillinger ofte

Tema: nye udstillinger

fremlæggelser af arkæologiske resultater, nøgterne fortællinger i tekst og billeder af den arkæologiske virkelighed. Vi bliver forsigtige i vores tolkninger, når formidlingen sker inde fra museet og i udstillinger, der ses og vurderes af alle og enhver. Det skrevne ord binder og forpligter på en anden måde end den uformelle beretning ude i marken. Forskerne bliver forbeholdne overfor fortolkningen og den levende formidling, når det for alvor gælder.

Når vi nu har så svært ved at bringe historien fra udgravningen ind i udstillingerne, er vi tilbøjelige til at tage udgangspunkt i genstanden, spindehjulet eller kniven, og gå kvalitativt og kvantitativt til værks i vores udvælgelse. Hellere vise ti spindehjul, når vi nu har dem på lager, og masser af knive, naturligvis også de æstetisk eller håndværksmæssigt veludførte. Kriteriet er ikke den autentiske eller historiske sammenhæng. Form, typologi og æstetik dikterer udvælgelsen. Teksten på væggen fortæller om teknologi, fundsted og materialer. Nøgternt og ofte uden passion og begejstring. Vi får berøringsangst over for den levende formidling, eller også er det simpelthen for vanskeligt inden for museets fysiske rum at skabe stemninger og plads til indlevelse. Nogle mener det er for uvidenskabeligt, selv om den levende fortælling burde være den mest objektive formidling af menneskers liv i fortiden.

Tabte historier

Moesgård Museums kronjuvel, Grauballemanden, blev, efter vores bedste overbevisning, ofret i en højere sags tjeneste og stedt til hvile i en mose. Det skete i førromersk jernalder, omkring 290 f.Kr. På Grauballemandens tid var der stærke kræfter i spil ude ved søer og moser. Museumsmagasinerne bugner af rester af samtidige offermåltider, dele af parterede dyr lagt i moserne sammen med menneskeknogler og afhuggede hestehoveder, som eksempelvis ved Fuglsøgaard syd for Hadsund. Dertil ofrede hunde tøjret til store sten og sammen med menneskeknogler og en mægtig fallos, skåret i træ, lagt i mosen ved Hedelisker nord for Aarhus. Disse fund vidner om dramatiske hændelser, performance og vold i forbindelse med offerceremonier for de ånder eller guder, der havde indflydelse på menneskers og dyrs liv og frugtbarhed. Vi har hang til at udstille disse og fund med lignende historier i glasmontre ledsaget af en kort og stram tekst, der fortæller, at her er tale om ofre til højere

magter. De udstillede potteskår og knogler påkalder sig ikke opmærksomhed inde på museet, fordi de som genstande er temmelig uinteressante at se på. Selve historien, handlingen, der udspillede sig ude i mose-landskaberne, historien, som fundene i montren er en del af, får gæsten ikke ind på nethinden eller sanses-apparatet ved mødet med genstandene ledsaget af en nøgtern tekst om en dramatisk handling. Disse fund er del af en fantastisk spændende historie, der fortjener mere end almindelig udstillingsformidling. De æstetisk flotte fund, de af guld eller andet ædelmetal eller de, hvis funktion vi tydeligt kan afkode, påkalder sig opmærksomhed i kraft af deres visuelle udtryk. Ligesom skeletter og dramatiske fund, såsom kraftfulde våben eller rørende lerfigurer, der ligner dyr og mennesker. De fremkalder følelser og identifikation.

Udgravning i Alken Enge. Foto: Moesgård Museum

Vi har en tradition for at entrere med arkitekter, når vi skal formidle vores historier og fund i udstillingsrummet. Arkitekter og designere tilfører, naturligt nok, materialet en formgivningsmæssig vinkel, der især inden for de senere år har præget kulturhistoriske udstillinger i et tiltagende minimalistisk og stramt æstetiseret design. Form og design har været bærende, og forskere har til dels svigtet deres rolle som faglige hasebidere i udstillingsprocessen. Genstandene arrangeres i designede indpakninger, og de præsenteres som kunstobjekter, suppleret af kort og stram information. Kun en begrænset kreds af særligt interesserede museumsgæster har tilstrækkelig historisk indsigt til selv at tilføre genstandene deres historie. Nogle få ynder selv at besjæle og fortolke genstandene eller blot at betragte, men vi taler stadig om en meget lille gruppe besøgende.

De kulturhistoriske genstande rummer så mange gode historier, og de skal med ind i udstillingerne. De museale fagfolk skal holde fast i begejstringen fra udgravningen og feltarbejdet og selv følge deres historier til dørs i udstillingen. Desuden skal vi betragte formidlingen som ligeværdig med forskningen. Med udgangspunkt i genstandene og forskningen skal vi turde give et bud på sammenhænge, vel vidende at der også er andre tolkninger, men at denne er den mest sandsynlige, lige nu. Kun herved kan vi formidle en vedkommende historie, der giver anledning til indlevelse, identifikation og refleksion. Vi skal brænde igennem i udstillingen med vores hjerteblod og begejstring, som vi gør og tør under uformelle omstændigheder ude i udgravningen. En dedikeret og begejstret forsker kan formidle sit fag på en vedkommende og fængslende måde. Vi skal være til stede i udstillingen, og det kan bl.a. den nye teknologi være os behjælpelig med.

Mennesket i centrum i udstillingen

De kommende udstillinger på Moesgård Museum vil netop sætte fokus på mennesket og den gode historie, inddrage nye virkemidler i formidlingen, skabe rammerne for en god social oplevelse og give plads til både viden, indlevelse, udfoldelse, eftertænsomhed og refleksion. Udstillingerne vil blive planlagt i et mere eller mindre iscenesat forløb, og det er målet at give den besøgende et oplevelsesrigt og sansemættet besøg. For at sikre tre generationer en god fælles oplevelse, integreres formidlingen til alle aldre i samtlige udstillingsafsnit.

Udstillingerne opbygges i et kronologisk forløb, men de besøgende vælger selv, om de vil følge kronologien eller gå direkte til udvalgte perioder eller temaer under besøget. Det er målet at give museets store forskningsprojekter et særligt fokus, således at udstillingerne ikke blot er en gennemgang af de arkæologiske perioder, men også går i dybden med et fundkompleks eller et forskningsprojekt eller tema. Og historierne stopper ikke ved Danmarks grænser, men trækker tråde ud til andre kulturer i et globalt udblik.

Gennem udstillingsforløbet engageres publikum via fortællinger og aktiviteter, og det er håbet, at vi dermed kan skabe en større fascination, opmærksomhed og diskussion omkring udstillingens emner. De enkelte perioders og temaers karakteristika og gode historier vil få liv via modeller, fortællinger lys, lyd, digitale

virkemidler og animerede fortællinger. Desuden vil vi rekonstruere flere af fortidens mennesker, hvis liv publikum kan spejle sig i. I dag er det muligt at fremstille meget nøjagtige rekonstruktioner af fortidige mennesker. Herved bringes vi helt tæt ind på oldtidsmennesket og kan ved hjælp af bl.a. naturvidenskaben gå tæt på det levede liv, ernæring, sygdomme, natur, klima og andre grundvilkår.

Rekonstruktion af Grauballemandens ansigt.
Foto: Moesgård Museum

Inden for konceptets rammer vil vi skabe udstillinger, der er varierede i deres tilgang til og fremstilling af stoffet. Skiftende tiders karakteristiske udviklingstræk, centrale fund og historier vil være styrende for det fysiske udtryk og fortællingens karakter i rummet. De enkelte perioder og temaers fund og forskning og dermed historier danner udgangspunkt for valget af udstillingsmæssigt udtryk. Derfor vil de enkelte afsnit være varierede med hensyn til design og iscenesættelse samt mængden af udstillede genstande. Nogle udstillingsenheder vil være stærkt scenograferede, mens andre giver rum for fordybelse i stilhed. Formen afhænger alene af genstandenes og temaernes eget udtryk. Udstillingerne udvikles og opbygges i tæt samarbejde med arkitekter, scenografer og andre fagområder med speciale i at udfolde fortællinger i rum.

Produktionslaboratorium på Moesgård

Frem for at anvende en traditionel fremgangsmåde, hvor store udstillinger delprojekter udliciteres til eksterne rådgivere og udstillingsvirksomheder, har vi valgt at etablere vores egen udstillingstegnestue på Moesgård. Med involvering af bl.a. udstillingsarkitekter, scenografer, IT-designere, professionelle inden for

Arbejde i udstillingstegnesture. Foto: Moesgård Museum

animation, spildesigns og filmbranchen sikres et dynamisk kraftcenter af formidlingsmæssig og udstillings-teknisk ekspertise på museet. Herved sikres et tæt samarbejde gennem hele udviklingsforløbet mellem alle involverede faggrupper, og der åbnes muligheder for at sammensætte tværfaglige arbejdsgrupper med potentiale for at bane nye stier i museumslandskabet. Samtidig tilgodeses de overordnede visioner om en stor grad af kompleksitet, så som tværgående temaer, fleksibel og individuel formidling.

Udviklingen af udstillingerne foregår lige nu i et vedvarende samarbejde mellem museale fagfolk og en bred vifte af kreative fagligheder. Ofte sider en arkæolog, en scenograf, en arkitekt og en interaktionsdesigner sammen ved computeren omkring den 3dimensionelle model af en udstillingsenhed. Under sådanne kreative udviklingsprocesser flettes faglig-

hederne til en udstillingsmæssig helhed – et *Gesamtkunstwerk* af historier, genstande, iscenesættelse og arkitektur. Museet har altid *final cut*. Det er en præmis for samarbejdet og helt unikt i udstillingsmæssige udviklingsprocesser, hvor museets ledelse ellers ofte sælger det sidste ord bort i et kontraktligt bindende samarbejde med en udstillingstegnestue. Herved bliver det endelige ansvar plantet uden for museet, til ledelsens og politikernes tryghed. De museale fagfolk kobles fra eller rettere, bliver underlagt en designmæssige øvrighed. På Moesgård er kompetencen og ansvaret alene givet til tegnestuen, hvor alle samarbejdende fagligheder trives i sprudlende kreativitet under et fælles og på forhånd defineret sæt af formidlingsmæssige præmisser.

Museet åbner i oktober 2014, og vi glæder os til at byde velkommen inden for.